

POSTANOWIENIE

Dnia 3 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

w sprawie z wniosku A. K.
przy uczestnictwie Kierownika Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom
Dyssocjalnym w G. i Prokuratora Okręgowego w P.
o ustalenie potrzeby dalszego pobytu A. K. w Krajowym Ośrodku Zapobiegania
Zachowaniom Dysocjalnym w G.,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 3 grudnia 2021 r.,
zażalenia wnioskodawcy
na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 28 maja 2021 r., sygn. akt I ACz (...),

**odrzuca zażalenie pozostawiając orzeczenie o kosztach
postępowania zażaleniowego i kosztach nieopłaconej pomocy
prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu
zażaleniowym do orzeczenia kończącego postępowanie
w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 28 maja 2021 r., na skutek zażalenia Prokuratora
Okręgowego w P., Sąd Apelacyjny w (...) uchylił zaskarżone postanowienie Sądu

Okręgowego w P., orzekające o wypisaniu uczestnika A. K. z Krajowego Ośrodka Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym (dalej – „Ośrodek”) i zastosowaniu wobec A. K. nadzoru prewencyjnego, przekazując sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd Okręgowy oparł się głównie na wnioskach zawartych w opiniach wypowiadających się w sprawie biegłych, podczas gdy analiza całokształtu materiału dowodowego może prowadzić do wychwycenia pewnych niejasności w treści opinii. Zdaniem Sądu Apelacyjnego biegli niedostatecznie umotywowali, dlaczego ryzyko popełnienia przez wnioskodawcę przestępstwa z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia jest wysokie, a nie bardzo wysokie. Sąd Apelacyjny podzielił również argumenty zażalenia, według których Sąd Okręgowy dokonał nieprawidłowych ustaleń co do braku konieczności skierowania uczestnika na terapię psychologiczną. W związku z tym, Sąd Okręgowy, ponownie rozpoznając sprawę, powinien dopuścić dowód z innego zespołu biegłych, którzy zbadają uczestnika, dokonają analizy jego życia, popełnionych przez niego przestępstw oraz dokumentacji medycznej. Jako podstawę uchylenia zaskarżonego postanowienia Sąd Apelacyjny wskazał art. 386 § 4 w związku z art. 397 § 3 k.p.c.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego zaskarżył zażaleniem, zarzucając naruszenie art. 386 § 4 i art. 382 w związku z art. 286 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także w razie uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Zażalenie to ma szczególny charakter. Jest ono związane z przyjętym w kodeksie postępowania cywilnego kształtem apelacji, opartym na modelu apelacji pełnej (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Jednym z zasadniczych elementów tego modelu jest dążenie do zakończenia postępowania apelacyjnego orzeczeniem o charakterze merytorycznym. Konsekwentnie, przypadki uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania powinny mieć wyjątkowy, wąsko

określony charakter. Wyrazem tego rozwiązania jest art. 386 § 2 i 4 k.p.c., który zezwala na wydanie orzeczenia kasatoryjnego tylko w określonych w tych przepisach sytuacjach, a zatem w razie stwierdzenia nieważności postępowania, potrzeby przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości oraz nierozpoznania istoty sprawy. Ograniczenia te urzeczywistniają przyjęty charakter apelacji, skłaniając sąd drugiej instancji do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy w miejsce cofania jej do sądu pierwszej instancji.

Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie służy badaniu merytorycznej prawidłowości orzeczenia sądu drugiej instancji, lecz kontroli, czy uchylenie zaskarżonego apelacją orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania mieści się w przesłankach unormowanych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c., co dotyczy zwłaszcza wykładni pojęcia „nierozpoznanie istoty sprawy” (por. druk sejmowy VI kadencji nr 4332, pkt V.1). Jego ścisłe powiązanie z kształtem postępowania apelacyjnego i treścią art. 386 § 2 i 4 k.p.c. podkreśla się również w orzecznictwie, w którym wykluczono dopuszczalność zażalenia na uchylenie orzeczenia w postępowaniu uproszczonym i postępowaniu rejestrowym, ze wskazaniem, że w postępowaniach tych sąd dysponuje znacznie szerszą swobodą w zakresie kasacji zaskarżonego apelacją rozstrzygnięcia (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r., III CZ 7/15, OSNC 2015, nr 6, poz. 79, z dnia 19 grudnia 2019 r., IV CZ 119/19, niepubl. i z dnia 23 czerwca 2020 r., IV CZ 23/20, niepubl. oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

Przepis art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma zastosowanie także w postępowaniu nieprocesowym, jeżeli sąd drugiej instancji uchyla zaskarżone apelacją postanowienie sądu pierwszej instancji orzekające co do istoty sprawy, przekazując sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania. Sprawy wynikające na tle ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (jedn. tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 1638, dalej – „u.p.o.z.p.”) podlegają rozpoznaniu w trybie nieprocesowym (art. 2 ust. 3 u.p.o.z.p.). Dotyczy to również spraw o ustalenie potrzeby dalszego pobytu w Ośrodku, inicjowanych wnioskiem składanym na podstawie art. 32 ust. 1 u.p.o.z.p. lub wszczętych z urzędu. Z art. 32

ust. 2 i art. 47 ust. 1 u.p.o.z.p. wynika jednak, że postanowienie sądu pierwszej instancji wydane w tym przedmiocie nie jest zaskarżalne apelacją, lecz zażaleniem.

System zaskarżania orzeczeń w postępowaniu nieprocesowym nie jest w pełni konsekwentny; ustawodawca odstępuje niekiedy od ogólnej zasady, że od postanowień sądu pierwszej instancji orzekających co do istoty sprawy przysługuje apelacja (art. 518 zdanie pierwsze k.p.c.), przewidując jako właściwy środek zaskarżenia zażalenie (por. np. art. 635 § 6 i art. 637 § 4 k.p.c.; w orzecznictwie – uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2014 r., III CZP 85/14, OSNC 2015, nr 11, poz. 128). Konsekwencją tego jest, że środek odwoławczy od orzeczenia sądu pierwszej instancji, niezależnie od jego charakteru, rozpoznawany jest w reżimie właściwym dla zażalenia.

W zestawieniu z postępowaniem apelacyjnym postępowanie zażaleniowe cechuje się większą elastycznością i mniejszym stopniem sformalizowania. Cechy te charakteryzują również postępowania nieprocesowe w ogólności, toteż ustawodawca traktuje niekiedy zażalenie jako środek zaskarżenia w większym stopniu sprzyjający sprawności postępowania odwoławczego w tym trybie postępowania (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2014 r., III CZP 85/14). Względy te mogły mieć znaczenie również w bezpośrednio rozważanym przypadku, jeżeli zważyć, że osoba stwarzająca zagrożenie może inicjować postępowanie o ustalenie potrzeby jej dalszego pobytu w Ośrodku w każdym czasie, a oddalenie wniosku jest zaskarżalne zażaleniem w każdym przypadku, jeżeli od wydania orzeczenia w przedmiocie poprzedniego wniosku upłynęło 6 miesięcy. Uproszczony i odformalizowany charakter postępowania zażaleniowego sprzeciwia się jednak obciążeniu go dodatkowym instrumentem kontroli ze strony Sądu Najwyższego, jakim jest zażalenie na kasatoryjne rozstrzygnięcie sądu drugiej instancji. Środek ten, jak była mowa, służyć ma wzmocnieniu przyjętego modelu apelacji i jest związany z reżimem postępowania apelacyjnego, nie przystaje natomiast do specyfiki postępowania zażaleniowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2013 r., IV CZ 44/13, niepubl.). Przepisy art. 386 § 1-4 k.p.c. stosuje się ponadto w postępowaniu zażaleniowym nie wprost, lecz jedynie odpowiednio (art. 397 § 3 k.p.c.), co oznacza, że jakkolwiek sąd rozpoznający zażalenie powinien także dążyć do merytorycznego

rozstrzygnięcia sprawy (art. 386 § 1 k.p.c.), to jednak symplifikacja postępowania zażaleniowego sprawia, że jego swoboda w zakresie wyboru kasatoryjnej formuły rozstrzygnięcia jest szersza i nie jest rygorystycznie krępowana przesłankami określonymi w art. 386 § 4 k.p.c.

Wreszcie, dostrzec trzeba, że w obecnym stanie prawnym, zarówno zażalenie do Sądu Najwyższego w ogólności, jak i zażalenie na kasatoryjne rozstrzygnięcie sądu drugiej instancji, ma wyjątkowy charakter (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2019 r., V CZ 50/19, OSNC 2020, nr 2, poz. 22 i uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2021 r., III CZP 53/20, niepubl.), co przemawia za potrzebą ścisłej wykładni przepisów określających przypadki jego dopuszczalności.

Należało w związku z tym uznać, że na wydane w wyniku rozpoznania zażalenia postanowienie sądu drugiej instancji uchylające postanowienie sądu pierwszej instancji i przekazujące temu sądowi sprawę do ponownego rozpoznania nie przysługuje zażalenie określone w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Dotyczy to także kasatoryjnego postanowienia sądu drugiej instancji wydanego na skutek rozpoznania zażalenia, o którym mowa w art. 47 ust. 1 u.p.o.z.p.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁶ § 3 w związku z art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 2 ust. 3 u.p.o.z.p., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.